

отношението на останалите към него се регламентира и чрез редица ритуални действия по време на календарните празници. И в семейната, и в календарната обредност на циганите/ ромите ярко проличава половата дихотомия.

В традиционната ромска ценностна система индивидът е значим дотолкова, доколкото е част от семейството и най-важното за него е да изпълнява стриктно своите задължения. Неговото поведение се контролира от общественото мнение в циганската/ ромската махала. Тя е мястото за съхраняване на идентичността. В градовете и селата има махала или по няколко махали населени с представители на различни цигански/ ромски групи – основни социокултурни образувания при общността. Погледнато и в исторически план, всяка група има свои характерни етнокултурни традиции в джендър аспект с подчертани специфични нрави и привычки на живот.

В миналото, по време на чергарстване, полово-ролевото поведение в голямото семейство и в групата също строго се определя и спазва.

При циганите/ ромите целият социален ред функционира и действа за затвърждаване на мъжкото господство и чрез половото разделение на труда.

Чергаруващи или уседнали, циганите/ ромите винаги се вписват в изградената от макрообществото система. Самото то ги поставя на определено място в социалната стълбица, изгражда и по-специфични взаимоотношения. От една страна отношенията към тях са на държавно-политическо, а от друга – на житейско-битово равнище.

Още с установяването си в българските земи циганите влизат във взаимоотношения с властите и стават част от държавната политика. В исторически план мястото и ролята им са различни в зависимост от обществено-политическия строй, а със своето отношение и поведение те често нарушават държавно-правната уредба.

На ежедневно битово ниво циганите/ ромите са в постоянни контакти и взаимоотношения с околните. Сферата, в която това най-често се случва, е тази на занаятчийските услуги. Занаятите, които упражняват отделните групи, са свързани с изработването и поддръжката на предмети с практическо приложение във всяко едно домакинство и стопанство. Изработват продукция, която лесно и бързо се разнася и продава на място от село в село, от град в град, по пазарите и по панаирите.

Стопанската страна от живота на циганите/ ромите има силно изразен джендър характер. Задълженията на мъжа и на жената са различни. Мъжът в семейството трябва да осигури „голяма сделка“, да изработи поръчаната стока, а жените в повечето случаи пласират продукцията. Отделни занятия са чисто мъжки, други – чисто женски, необвързани с мъжките. Има и такива, при които професията на мъжа изисква активното участие и на жената в нея. Включват се и поотрас-